

Пловдивски университет „Пайсии Хилендарски“

Дисциплина Макроикономика,

специалност Счетоводство и анализ ,

1 курс

БЮДЖЕТЕН ДЕФИЦИТ И ДЪРЖАВЕН ДЪЛГ

1.Увод

Бюджетният дефицит е сравнително най-синтезиран израз на бюджетната политика. Същевременно необходимостта от неговото финансиране осъществява връзката между бюджетната и паричната политика. При прехода към пазарна икономика важноста на бюджетния дефицит, както и на всички парични инструменти и индикатори, расте. Наличието на умерен дефицит не е икономически важно, доколкото цените (в широк смисъл - т. е. и лихвите, валутният курс, заплатите) се намират под силен административен контрол. Така излишъкът на ликвидност се компенсира от „принудителните“ спестявания на домакинствата. Това намира израз в дефицита на потребителски стоки в сравнение с платежоспособното търсене по официалните цени. При пазарната икономика бюджетният дефицит е жизнено важен за управлението на икономиката. Размерът му и начинът на неговото финансиране влияят на икономическата активност и на паричната маса. Финансирането на дефицита е една от най-важните причини за инфлацията, доколкото движението на цените е свободно и излишъкът от ликвидност при надпреварата за ограниченото предлагане на стоки и услуги отразява излишъка на търсенето. Изборът на начини за финансиране на бюджетния дефицит (различни вътрешни заеми, външни заеми, емисия на пари, валутни резерви и бюджетни остатъци, приходи от приватизация или комбинация от някои от тях) изисква прецизна координация с инструментите на паричната политика (управлението на държавния дълг -вътрешен и външен).

В този смисъл нараства и необходимостта от повече и различни изследвания, свързани с бюджетния дефицит.

2.Фискалната политика като ендегенен фактор

Между дефицита , потреблението и лихвения процент съществува взаимовръзка. Дефицитът се формира от следните компоненти: правителствени покупки, трансферни платежи, платежи по държавния дълг и данъци. Всеки от тях има различно влияние върху икономиката. Изследването на това влияние е само едната страна на проблема. Другата е да си дадем сметка за обвързаността на тези агрегати с текущата икономическа динамика.

Въздействието на дефицитното бюджетно финансиране върху растежа на дохода и равнището на лихвения процент се изследва от гледна точка на 2 основни въпроса:

Първо, има ли значение за икономическата динамика начинът, по който правителството финансира дефицита? Не е ли все едно дали то ползва за целта приходи от текущите данъци, или предпочита дългови книжа?

Засега знаем, че увеличението на данъците работи за съкращаване на съвкупното търсене, понеже ограничава инвестициите. От своя страна ценните книжа позволяват текущо кредитиране и натоварват бюджета в бъдеще. Въпреки това много икономисти – от класика Рикардо до нашия съвременник Р. Бароу твърдят, че няма разлика между метода за финансиране на дефицита, доколкото днешните заеми се изплащат от утрешните данъци.

Вторият въпрос касае взаимоотношенията между дефицита, парите и инфлацията. Те зависят от условията, позволяващи увеличението на размера на дефицита спрямо равнището на brutния национален продукт и от обстоятелствата, монетаризиращи дефицита.

3. Бюджетен дефицит и доход

Бюджетът има приходна и разходна част. Приходната му част се състои от данъци и други плащания. Разходните му пера са:

- Покупки за стоки и услуги от страна на правителството и общините;
- Трансферните платежи;
- Плащанията по държавния дълг;
- Правителствените покупки показват относителна независимост спрямо динамиката на дохода. При положение, че не се провежда дискреционна фискална политика, те зависят от промените в основния си компонент – най-често това са военните разходи за правителството.

- Трансферните платежи са вградени стабилизатори. Тяхната динамика е адекватна на колебанията на икономическата активност. Те растат и я подкрепят при рецесия и намаляват, забавяйки прегряването на икономиката, при подем. Проблемът е, че съществува времеви лаг между момента, в който трансферите нарастват и се отразяват на бюджета от една страна, и времето, в което те са в състояние да повлияят на дохода от друга страна. Те включват социалните осигуровки на нетрудоспособните, помощите при безработица, системите за държавно медицинско осигуряване, програмите за подобряване на благосъстоянието на определени социални слоеве или региони и т.н. (също

купони за храна, безплатно отопление). По време на рецесия при нисък доход и голяма безработица плащанията по тези програми автоматично нарастват.

Обслужването на правителствения дълг е автономно спрямо текущата динамика на дохода. Размерът на този разход в бюджета зависи от дефицита в минали години и лихвените равнища, при които е извършено финансирането му.

Данъчните постъпления също растат и падат заедно с колебанията на икономиката. Еластичността на реалните данъчни постъпления по отношение на реалния БНП е по-голяма от единица. Това значи, че всяко изменение на БНП с един процент предизвиква в данъчните постъпления изменения, по-големи от един процент. Обяснението е прогресивността на данъчната ставка. За тази еластичност допринасят и дескрипционните изменения на данъчните ставки при промяна в конюктурата. В крайна сметка, данъчната ставка t съвсем не е неизменна, както приемахме досега. Всъщност тя расте и пада еднопосочно с равнището на дохода.

От гледна точка на IS-LM модела подкрепата, оказвана на икономическата активност чрез двете основни съставляващи на бюджета – данъците и трансферните платежи - може да се обясни с промените в мултипликатора. Той намалява при ограничение на неправителствените разходи и расте в обратния случай. Ако например инвестиционните разходи са се увеличили, мултипликаторът предопределя по-малко увеличение на разполагаемия доход (оттук и на потреблението) в сравнение с прираста на дохода.

4. Оценка на дефицита

При оценката му значение имат два проблема. Първият е свързан с необходимостта да се разграничи приноса, който има за натрупването му текущата икономическа динамика от този на дискреционната фискална политика. Както знаем, решението е намерено в дефиниране на агрегатите „структурен дефицит” и „цикличен дефицит”.

Структурен се нарича онзи дефицит, който се формира при дадена фискална политика и пълна заетост.

Цикличен дефицит е разликата между фактическия и структурния дефицит. Той отразява влиянието на текущото състояние на икономиката върху дефицита при неутрална фискална политика.

Вторият проблем изисква да се обособят текущите съставляващи на дефицита от онаследените. На тази основа е възможно управление на дефицита. За целта се въвежда разграничението между „първичен дефицит” и „общ дефицит”. Първият не включва плащанията по дълга.